

Prekmurski pisatelji v 18. stoletju

JOŽEF SMEJ

Nadškofjski ordinariat Maribor, Slomškov trg 19, SI – 2000 Maribor

SCN X/1 [2017], 5–15

V razpravi so predstavljeni prekmurski pisatelji 18. stoletja, najprej evangeličanski (Temlin, Sever in Števan Küzmič), nato katoliška (Mikloš Küzmič in Čergič). Analizirane so jezikovne različice molitev očenaša, zdravemarije in apostolske vere (in pesmi M. Küzmiča ter Čergiča). Gre za ekumensko razsežnost in spoznanje, da so apostolska veroizpoved ter molitvi očenaš, zdravemarija pred jedjo in po njej skupne katoličanom in evangeličanom. Primerjajoč Avgustov zlati vek (Vergil, Ovid – omenja ju M. Küzmič –, Horac, Tibul, Properc) s slovenskimi prekmurskimi pisatelji, avtor ugotavlja, da je bilo 18. stoletje zlati vek za Prekmurje in prekmurski knjižni jezik.

Dissertatio praesens scriptores duodevicesimi saeculi confessionis tam evangelicae (Temlin, Sever, Stephanum Küzmič) quam catholicae (Nicolaum Küzmič et Čergič) e regione Transmurana oriundos tractat. In qua re dimensio oecumenica nec non cognitio symbolum apostolorum orationesque Pater noster, Ave Maria nec non preces ante cibum et post eum dicendae cultoribus confessionis catholicae et evangelicae communes esse maximi momenti sunt. Aetatem auream Augustanam (Vergilium et Ovidium, de quibus iam Nicolaus Küzmič mentionem fecit, Horatium, Tibullum et Propertium) cum scriptoribus Slovenicis e regione Transmurana oriundis conferens auctor saeculum duodevicesimum aetatem auream regionis Transmuranae nec non sermonis litterarii Transmurani fuisse affirmat.

Ključne besede: prekmurski jezik 18. stoletja, prekmurski pisatelji, apostolska vera, očenaš, zdravemarija, evangeličani, katoliki, ekumomizem

Voces claves: sermo litterarius Transmuranus saeculi duodevicesimi, scriptores e regione Transmurana oriundi, symbolum apostolorum, Pater noster, Ave Maria, cultores confessionis catholicae, cultores confessionis evangelicae, oecumenismus

0 Uvod

V razpravi niso obravnavani vsi prekmurski pisatelji in protestantski in katoliški pesniki 18. stoletja, ampak le najbolj pišoči (najizrazitejši), da se ne preseže predpisani obseg. Protestantski pisci (Temlin, Sever, Števan Küzmič) so predstavljeni z besedoslovno analizo molitvenih obrazcev, ki so jih zapisali v svojih knjigah, katoliška pisca (Mikloš Küzmič in Čergič) pa sta predstavljena kot

pesnika v madžarskem (obravnavane pesmi so prevedene v knjižno slovenščino) in starem prekmurskem (knjižnem) jeziku.

1 Protestantki (evangeličanski) pisatelji

Franc Temlin (Krajna, konec 17. st.–18. st.); leta 1715 je izdal *Máli katechismus*.

Mihael Sever (Vaneča, ok. 1690–1750, Nemescsó); leta 1747 je izdal *Réd zvelicsánsztva*.

Števan Küzmič (Strukovci, 1723–1779, Surd); leta 1771 je izšlo najpomembnejše delo stare prekmurščine *Nouvi zákon /.../ na sztári slovenszki jezik obrnyeni po Stevan Küzmicši*.

V razpravi navajam besedila dobesedno, samó da v gajici, v razumljivi obliki.

1.1 Apostolska vera v MK, 21–23

1. Vörjem vu ednom Bougi, vu Óči vsamogoučem, stvoriteli nébe ino zémle.
2. Ino vu Jézuši Kristuši vu sinki njegovom jedinom Gospodni našem,
3. ki se je popriau od Dühá svétoga, poroudo se je od Device Marie,
4. moko je sterpo pod Pontiušem Pilátušem, rozpét je, meur je, pokopan je,
5. doli je na pekcu stoupo, na trétji dén od mrtvi je gori vstano
6. zastoupo je vu Nebésa, tam sídí pri Bogi Óči vsamogoučem na desnici njegovoi,
7. odkud pride soudit žive ino mertve.
8. Vörjem vu svétom Dúhei,
9. jedno svéto Mater Církev kerščánsko, svétecv občúvánje,
10. greihom odpúščenjé
11. teílom gori vstánenje
12. i po etom žitki žitek vekivečni.

1.1.1 Različice v Apostolski veri

	MK, 21–23	RZ, 44–45	KS, 8–9
1. člen:	<i>sinki</i>	<i>sini</i>	<i>Síni</i>
4. člen:	<i>meur je</i>	<i>mrel je</i>	<i>mr'ó je</i>
5. člen:	<i>na pekcu</i>	<i>na pekel</i>	<i>na pekle</i>
7. člen:	<i>odkud</i>	<i>odkud</i>	<i>odnet</i>
8. člen:	<i>vu svétom Dúhei</i>	<i>vu svétom Dúhi</i>	<i>vu svétom Dúhi</i>
9. člen:	<i>jedno svéto Mater Církev kerščánsko, svétecv občúvánje</i>	<i>jedno svéto Mater Cérkev kerizčánsko, občínsko, svétecv občúvánje</i>	<i>svéto krščánsko Katoličánsko Mater Cérkev, Svétcov občinstvo</i>
12. člen:	<i>i po etom žitki žitek vekivečni</i>	<i>i žitek vekivečni</i>	<i>i žitek vekivečni</i>

Deveti člen izvirnika se glasi v latinščini *sanctam Ecclesiam catholicam, Sanctorum communionem*; v izvirniku ni besede *christianam* (krščanska), ampak samó *catholicam* (gr. Katholikén; slo. katoliška), v smislu *vesoljna*, po vsem svetu razširjena Cerkev.

Apostolska vera v MK je potemtakem v bistvu ista, kot so jo izpovedovali verniki v Prekmurju (ponekod še danes).

Podlaga Apostolske vere v MK je v latinščini, npr:

Razpét je	crucifixus est
meur je	mortuus est
sepultus est	pokopan je

1.2 Gospodova molitev očenaš v MK, 25

*Oča naš, ki si v Nebésaih svéti se imé tvoje.
Pridi k nám králestvo Tvoja
Boidi volja Tvoja, kako v nébi tak i na zemli.
Krúha našega vsákdenéšnjega dai nám ga gnes.
Odpústi nám dugé naše,
kako i mi odpúščamo dužnikom našim.
Ne vpelai nás vu skúšávanje.
Ali nás obari od vsega hüdoga.*

Temlin v MK zapiše začetek očenaša takole: *Oča naš /.../*, med tem ko ima na desetih mestih besedo *otec* v raznih sklonih (Temlin 1715: 4, 11, 14, 20, 26, 27, 30, 38 /dvakrat/, 47). V vseh teh primerih, razen v prvem, gre za Boga Očeta. Ko pa navaja vsakdanje molitve, ima zmeraj *Oča*. *Vu imení Bogá Očé /.../ poklekni i reci Oča naš* (Temlin 1715: 45).

Temlin (1715: 30) sedmo prošnjo očenaša namesto: *Ali nás obari* (obvaruj) *od vsega hüdoga* navede takole: *Ali nás oslobodi od vsega hüdoga*. Anton Breznik pravi, da je *slóboda* bolj slovenska beseda kakor *svoboda*. V predgovoru Temlin piše, da je, kolikor je le mogel, MK »na čisti slovenski jezik preložo« (Temlin 1715: 9). Tako se je počasi otresal kajkavščine.

Za primerjavo še dva odlomka iz Svetega pisma.

Sever (1747: 11) je v RZ objavil predgovor, prolog k Janezevu evangeliju in še odlomek iz Prvega pisma apostola Janeza.

RZ, Jn 1, 1	NZ, 264
1. <i>Vu potčétki je bila Reič, i ona Reič je bila pri Bogi, i Bog je bila ona Reič.</i>	1. <i>Vu začétki je bila Rejë, i tà Rejë je bila pri Bougi, i Boug je bila tà Rejë.</i>
2. <i>Ona je bila od potčetka pri Bogi.</i>	2. <i>Eta je bila vu začétki pri Bougi.</i>

3. <i>Vsah dugovánja so po njeih včinjena, ino reži one je nikai nei včinjeno, kai je včinjeno.</i>	3. <i>Vsa so po njej včinjena, i brezi njè je nikaj nej včinjeno, štero je včinjeno.</i>
RZ, Jn 1, 19	NZ, 726
1. <i>Kai je od potčetka bilo, kai smo mi čüli, kai smo mi z našimi Očmi vidili i naše rokè so šlátale, od reiči žitka.</i>	1. <i>Štero je bilou od začétka, štero smo čüli, štero smo vidili z našimi očmi, štero smo oglejüvali, i naše rokè so šlátale, od Rejči žitka.</i>

Sever (1747: 2) je prevod RZ namenil svojemu »üblénomí slovenskomi národí«, ne pa kajkavski hrvaščini. Trudil se je, da bi bilo njegovo pisanje res stara prekmurščina. V navedenem svetopisemskem odlomku je samo ena beseda kajkavska: *potčétek* (namesto *začétek*).

Dugovánje, mn. *dugovánja* je lahko tako kajkavska kot prekmurska beseda. Ima jo Temlin (1715: 35), na več mestih tudi RZ (Sever 1747: 11, 37, 40, 48, 51); v množinski obliki pomeni 'stvarnosti'. Novak (2015: 80) navaja v edninski obliki: *dugovánje = stvar, reč*. Za katekizemske štiri poslednje reči Sever (1747: 37) uporabi izraz: *tá naprei hodéča dugovánja*, tj. zapis z določnimi spolniki: *tá smert, tih mertvi gori stánenje, tá prišesna Soudba, konec etoga sveita*.

Pri tretji, tj. dnevni sveti maši na božič je duhovnik že davno pred reformacijo bral z listka: »*Vu začétki je bila Rejč /.../*«. Prevedel si je iz grškega izvirnika, ki ima določni spolnik *hó* za moške, *hé* za ženske in *tó* za srednji spol. Vulgata (latinski, splošno priznani prevod Svetega pisma) nima določnih spolnikov (kot npr. nemški: *der, die, das*).

Sever ima poleg že v *dugovánjih* navedenih določnih spolnikov le-te na več mestih: *ono seme bode tebi glávo terlo* (RZ, 9); *té Düh, té pravice* (RZ, 15); *té živouči Bog* (RZ, 24); *té Evangelium* (RZ, 27). Določni spolnik se je v prekmurščini ohranil vse do današnjih dni (božična pesem zunaj bogoslužja): »*Tóu Dejte je málo, ta zíma je velka*.«

Tu navajam dve pesmi, dve kitici nebeškega veselja (prim. Barla 1823: 243–244); v njih ni določnih spolnikov (»*Ne bojí se več té žalosti, niti té smrtne boléznost*.«). Cerkvene pesmi, ki so jih spevali v 18. stoletju, so delno prevzete iz Bakoševe pesmarice (1789):

<i>Ne bojí se več žalosti,</i>	<i>Tám je vu nebeskoj šóli,</i>	<i>Tám je zdrávje, večni žítek,</i>
<i>Niti smrtne boléznosti,</i>	<i>živé, rasté v dobroj vóli,</i>	<i>I odíčení prebítek,</i>
<i>Nikakše teške tužnosti.</i>	<i>Bóg njemi vse dobro zvoli.</i>	<i>Kristuš je ti verni žítek.</i>

V ekumenskem zborniku 1971 sem primerjal očenaš s starocerkvenoslovanskim prevodom in Trubarjevim zapisom. Primerjava kaže, da je očenaš v starocerkvenoslovanskem jeziku zelo blizu očenašu v prekmurščini:

Stara cerkvena slovanščina	Prekmurščina	Trubar ¹
Otče naš iže jesi na nebesch sveti se ime tvoje pridi cesarstvo tvoje budi vola tvoja /.../ Hleb naš vsedanni dažd nam dněs i odpusti nam dlgé naše jako že i mi otpuščajem dlužnikom našim...	Oča naš ki si v nebésaj svéti se imé tvoje pridi králestvo tvoje bodi vola tvoja (<i>kak na nebi, tak i na zemli</i>) krúha našega vsakdanéšnjega daj nam ga dnes i odpústi nam dugé naše kak i mi odpúščamo dužnikom našim (<i>I ne vpelaj nas v skúšavanje, nego oslobodi nas od hüdoga</i>). ²	Naš Oča, kir si v Nebesih. Posvíčeno bodi tvoje ime. Pridi tvoje kraljestvu. Izidi se tvoja vola...

1.3 Zdravamarija

1.3.1 KS, 32

»Zdrava bojdi Maríá, milošče puna; Gospon je s tehom! Blagoslovljena si ti med ženámi, i blagoslovljen je sád tvojega tejla.« Tako Mikloš Küzmič (1783: 79) in KS. Danes se moli: »Zdrava (bodi) Marija, milosti puna; Gospod je s tehom! Blagoslovljena si ti med ženami i blagoslovljen je sad tela tvojega« (Katliscanszki katekizmus, 1943: 5).

1.3.2 NZ, 163–164.

Zdrava bojdi (Maria), štera si miloščo dobíla, Gospoud je s tehom; blázena si tí med ženámi i blázen je sád utrobe tvoje. (Lk 1,28.42)

Podlaga molitve (Ps 144,15) je bila hebrejščina in po njej Septuaginta (starogrški prevod Svetega pisma):

MK, 47	KŽ, 118	Septuaginta
15. <i>Vseih stvári očí na Tebe glédajo, Gospodne Bože, ino se vu tebi vüpajo, Ti njim dávaš hráno vu potreibnom vreimeni.</i>	15. <i>Vsé očí na tébe glédajo, Gospód, ti njim dávaš jestvino vu priétnom vrémeni.</i>	15. <i>Hói ophthalmòì pántòn eis sè elpízousi Kýrie kai sý dídōs tèn trophèn autōn èn èu kairía.</i>

¹ Prim. Smej (1971: 51).

² Manjkajoče besede so v oklepaju. Tako je *očenaš* naveden v celoti, kakor ga molijo še danes v Porabju (*Katliscanszki katekizmus*, Budapest, 1943: 5).

16. <i>Odpiráš Ti svojo sv. roko, ino nahrániš vsáko živoučo stvár s tvoim svétim blágoslovom</i>	16. <i>Odpríš roké tvoje, i nasitiš vse, ka živé z dobrótov.</i>	16. <i>Anóigeis tás cheirás sou kai èmpiplás pñn zòon eudokías.</i>
---	--	---

Besedo *eudokías* v doksologiji SLAVA BOGU NA VIŠAVAH različno prevajajo: *Bogu po volji, ki so blage volje* (Lk 2,14). Števan Küzmič (1771: 813) je zapisal naslednje kratice: **S. B. D. I. H.** Razvežem jih takole: Svétomi **Bougi Dika Ino Hvala**. Na koncu NZ so berila, evangelijski odlomki za nedelje in velike svetke iz Stare zaveze ter molitve za pomembne godove in svetke, tudi za svétek vélike Meše ali D. Márie smrti, 15. Avgust (Š. Küzmič 1771: 814–854); na 854. strani najdemo kratko doksologijo:

*Dika bojdi Bougi Óči ino Síni
I Dúhi svétomi tii i na visini.*

Zapis razodeva pesniški duh Števana Küzmiča, ki se kaže tudi v njegovem prevodu Prg 31, 10–15 (Š. Küzmič 1771: 816–817):

NZ	Vulgata
10. <i>Plemenite srčnosti ženo što najde?</i>	<i>Mulierem fortem quis inveniet?</i>
11. <i>Zavüpa se na njou njè možà srcé i v dobički se njemi nikaj ne zmenká.</i>	<i>Confidit in ea cor viri sui, et spoliis non indigebit.</i>
12. <i>Dobro činí ž njim, in nej hüdo, vse dni žitka svojega.</i>	<i>Reddet ei bonum, et non malum, omnibus diebus vitae suae.</i>
13. <i>Poišče si vuno í predívo i dela v dobroj vouli rouk svoji.</i>	<i>Quaesivit lanam et linum, et operata est consilio manuum suarum.</i>
14. <i>Tákša je, liki tržca ládja, štera z dalekoga prináša svoj krüh.</i>	<i>Facta est quasi navis institoris, de longe portans panem suum.</i>
15. <i>Ešče gda je nouč, gori stáne i dà hráno svojoj hiži i táo jela i dela svojim diklám.</i>	<i>Et de nocte surrexit, deditque praedam domesticis suis, et cibaria ancillis suis</i>

2 Katoliška pisatelja in pesnika

Poleg Mikloša Küzmiča (1737–1804) moramo omeniti Simona Čerģiča. Rodil se je 26. oktobra 1765 v Horvátnádalji pri Körmendu, po rodu Beli Hrvat, po srcu pa Slovenec. Teologijo je študiral v Bratislavi (Požun). Po mašniškem posvečenju 24. avgusta 1790 je služboval kot kaplan v Beltincih, nato kot župnik v Dolencih, Gornji Lendavi (Grad) in končno v Tömördü, kjer je 6. decembra 1806 umrl.

Tako Mikloš Küzmič kot Čergič sta pisala pesmi v madžarščini, vendar pa sta slovenska pesnika, kakor je slovenski pesnik Prešeren, čeprav je pisal pesmi tudi v nemščini.

Najprej predstavljam 19. kitico epistolarne pesmi, obsegajoče 42 kitic. Pesem, oziroma *Muzo*, je Čergič poslal Küzmiču, ko je ta gođoval, za 6. december enega izmed let od 1792 do 1796, ko je Čergič župnikoval v Dolencih (prim. Smej 1976: 79):

*Légy idvezlet Miklós Tótok fényessége
Ezen Nemzet napja, sugára szépsége
Fébus Musáinak kivánt ékessége
Sőt még Fébusnak is első kedvessége*
(prim. rime tu v izvirniku!)

*Pozdravljeni, Mikloš, ti slava Slovenov,
slovenskega naroda sonce, žarek, lepota,
muz Febusovih zaželeno krasota
in Febusa samega prvi prijatelj!*

Za 6. december 1793 je Čergič poslal Küzmiču pesem, obsegajočo 42 kitic; navajam 26. in 28. kitico (prim. Smej 1982: 37):

*Doklèr srebril se bo na Libanonu cedre vitki stas,
doklèr zlatil na glavah se driad bo las,
doklèr bo valoval na Cerinem polju polni klas,
doklèr bo v Silvanovem gozdu sence hladne pas
doklèr šumelo bo morjá valovje,
doklèr bo stalo Helikon gorovje,
doklèr bleščalo bo številnih zvezd svetovje,
bo živel Küzmič: spomin nanj vedno nov je.*

Za 6. december 1794 je Čergič poslal Küzmiču 20 kitic obsegajočo pesem (prim. Smej 1982: 48–49).

18. kitica:

*Mint a Miklos Püspök Mitrával fedezzel
Barsonyba, és veres ruhába öltözzél
Holtod utánn pedig Menyekbe költezzél
Sz. Miklos, Püspökkel vigán örvendezzél*
(v madž. izvirniku: rime!)

*Kot Miklavža škofa ti mitra glavo bo krasila,
oblekel se boš v žamet, v škofovska oblačila.
Deležen po smrti še večnega plačila,
z Miklavžem svetim ti duša se bo veselila.*

Küzmič je glede škofovstva odgovoril Čergiču takole (prim. Smej 1976: 179):

*Preskromna mi je učenost, da daleč bi prišla,
in kakor prav nihče ne more priti iz peklà,
tako do višjih služb Prekmurec se ne bo povzpél,
četuđi v vzornem bi življenju osivél.*

Za novo leto 1795 je Küzmič voščil škofu Szilyju, dobrotniku, takole (prim. Smej 1976: 65):

*Bolezen naj ne spremeni ti lepega obraza,
moči telesnih ne izjé zob časa,
ohrani Bog ti zaželeno zdravje,
naj Slóven čuti milost tvojo še nadalje.*

*Dokler Turek Evrope ne zgubi, živi!
Dokler Ister v Črno morje téče, živi!
Dokler meč ogrski Tira ne doseže, živi!
Dokler Mura proti Gradcu vsa ne stéče, živi!*

V pesmi, posvečeni M. Küzmiču v letih med 1792 do 1796, Čergič hvali Küzmiča:

V globino prodira tvoj duh, modro ti teče beseda /.../. / Zaradi kreposti te tvoje tudi sovražnik spoštuje / in dela tvoja nesmrtna poveščuje. / Tvojo besedo túlijsko lépo za sveto ima, / blagruje te zanjo, ker rad jo imaš iz vsega srca!

Čergič hoče reči, da je Küzmičeva materinščina ciceronsko zgovorna in lepa (prim. Smej 1976: 79; 86 op. 11).

Za zgled Küzmičevega pesnikovanja v prekmurščini navedemo njegov prevod himne *Amor meus* (prim. M. Küzmič 1783: 273):

*Ali jas nej za vol' stráha, i pekla bojznosti, nego
te lübib za volo, Boug, tvoje popolnosti. Záto naj
mé véžo, žgéjo, ne bom pravo: dosta je; naj
žágajo, i réjžejo, ne bom pravo: dojde že;
či jézero križov spádne na mé, i vse nevoule,
naj jézero smrti trpim, ne bom pravo: dosta je.*

In še kitica prevoda himne *Jesu dulcis memoria* (Jezus, sladki moj spomin) (prim. M. Küzmič 1783: 292):

*Gda mi tí na pamet prídeš,
v mojem srci gori zideš;
vonja mi cejli ete svejt,
i svecke díke vsáki cvejt.*

Beseda *vonja, vónjati* je v prekmurščini milejši izraz za *smrdeti*: »*Me vúnja dósta ménje kak gnójšnica /.../. Tá saga žveplèna ti naj ne vúnja*« (Štrkov Jožek 1999: 181).

V pesmi Mikloša Küzmiča, posvečeni Čergiču, iz leta 1794 se Apolon (boštvo pesništva) pritožuje, da mu Čergič dela sramoto. Namesto da bi opeval »svéta« mesta v stari Grčiji, se ves posveča goričkim krajem: Dolénci, Šalovci, Križevski breg, gorička polja, polna srebrne rži, zlate pšenice, ječmena, gorički potoki, Peskóvci, Bedenički breg, Ivanovski dol. Vse to namreč bolj ceni kot Cerenina polja (Cerera, boginja polja), dolenske pitne vode bolj kot studenec Kastalije (muzam posvečen studenec pri Delfih), bolj kot Helikon (gora z Apolonovim svetiščem in gajem muz), bolj kot Parnas (drugo ime za Helikon), Pindos. Povrh pa neki Qvardinec očita Küzmiču, zakaj pesnikuje, sicer v madžarščini, a s slovensko domoljubno noto. Zato Küzmič pesem sklène takole (prim. Smej 1976: 125–129):

*Pesnikujemo, Simon, še naprej vsi iz srcá,
zakaj bi lezli gor na Pindos, bolj je domá.
Apolon nima oblastí v Slovenski okroglini,
srečno, Gvardinec, zapoveduj ti v svoji domovini!*

Zares, tako Mikloš Küzmič kot Čergič bi lahko zapela kot Ovid:

*Gratia, Musa, tibi! Nam tu solacia præbes,
Tu curæ requies, tu medicina venis (Tristitia, I. IV. 115–116).*

Prevajam takole:

*Zahvaljena, Muza, tolažba v bridkosti,
si v trudu počitek, v bolezní zdravilo.*

Pričujoča razprava ima najprej ekumensko razsežnost. Apostolska veroizpoved ter molitvi očenaš in zdravamarija pred jedjo in po njej so skupne tako katoličanom kot evangeličanom. Odlok pariške sinode leta 1198 se glasi (Ušeničnik 1933: 33): »Exhortentur populum semper presbyteri ad dicendam orationem dominicam, et Credo in Deum, et salutationem beatæ Virginis« (Duhovniki naj Božje ljudstvo venomer spodbujajo, da pobožno izrekajo očenaš, Verujem v Boga in zdravamarijo). Za še večje zблиžanje predlagamo, naj bi tako Stopinje kakor tudi *Evngeličanski kolendar* uporabljala ista domača imena za mesece: *Svečén* (jan.), *Sušec* (febr.), *Mali traven* (marec), *Veliki traven* (apr.), *Risalšček* (maj), *Ivanšček* (jun.), *Jakopešček* (jul.), *Měšnjek* (avg.), *Mihálšček* (sept.), *Vsesvéšček* (okt.), *Andrejšček* (nov.), *Prosinec* (dec.). Iz starega izročila povzeta je ta imena mesecev prvič objavil Mikloš Küzmič (1796). Zaradi novejših tradicije bi morda za januar uporabili *Sečen* (*Stopinje*) ali *Sečenj* (Ev. kol.), za julij *Jakobešček* (Stop. in Ev. kol.), namesto izvirnika *Jakopešček*. Namesto *Svestvinšek* (Ev. kol. 1975), *Vinšček* (Ev. kol. 2012) in *Vsesvišček* (Stopinje 2016: 22) naj bo *Svesvéšček*.

Slavistom, kot so npr. Marko Jesenšek, Martina Orožen, Marija Stanonik, Zinka Zorko, naj pričujoča razprava rabi za polet, da še naprej raziskujejo *vilinske lepote* (Božidar Raič) stare prekmurščine.

3 Sklep

V Avgustov zlati vek sodijo pesniki Vergil, Ovid (omenja ju M. Küzmič), Horac, Tibul, Properc. Po Ovidu bi lahko zapisal: »Donec arcus fuerit super te, Roma, splendet, Tibulle, nomen tuum« (Dokler nebesni bo svod nad tabo, o Rim, ime blestelo bo tvoje, Tibúl). Uporabljajoč *licentiam poetícam*, pravim: »Osemnajsto stoletje (zlati vek je za Prekmurje) s priimki prav témi: Temlin, Sever, Š. Küzmič, M. Küzmič in Čergič.«

KRATICE

KS = *Krátka summa velikoga katekizmus*, 1780. Mikloš Küzmič.

KŽ = *Knige žoltarske*, 1848. Šándor Terplan.

MK = *Máli katechismus*, 1715. Franc Temlin.

NZ = *Nouvi zákon*, 1771. Števan Küzmič.

RZ = *Réd zvelicsánsztva*, 1747. Mihael Sever.

LITERATURA

Mihal BAKOŠ, 1789: *Nouvi gráduvál*. V Soproni.

Mihal BARLA, 1823: *Krscsanszke nôve peszmene knige szprávlene evangyelicsánszkim gmainam*. V Soproni. (MS, 1778–4. 2. 1824, Kővágóórs).

Mikloš KÜZMIČ, 1780: *Krátka summa velikoga katekizmus*. V Soproni.

– –, 1783: *Kniga molitvena*. Sopron.

Števan KÜZMIČ, 1771: *Nouvi zákon*. V Halli Saxonskoj.

NN, 1943: *Katoliscanszki katekizmus*. Budapest.

Vilko NOVAK, 2015: *Slovar stare prekmurščine*. Ljubljana: ZRC SAZU.

Mihael SEVER, 1747: *Réd zvelicsánsztva*. V Halli Saxonszkoj.

Jožef SMEJ, 1971: Dvestoletnica Küzmičevega prevoda Nove zaveze. *V edinosti. Eku-menski zbornik*. 46–54.

– –, 1976: *Muza Mikloša Küzmiča*. Murska Sobota: Pomurska založba.

– –, 1982: *Simon Čergič, župnik in pesnik*. Maribor: Škofijski ordinariat.

ŠTRKOV Jožek, 1999: S črvivoga prěčnjeka edne stare škrinje. *Stopinje*, 181.

Franc TEMLIN, 1715: *Máli katechismus*. Halle.

Šándor TERPLAN, 1848: *Knige žoltarske*. Kőszeg.

Franc UŠENIČNIK, 1933: *Katoliška liturgika*. V Ljubljani: Jugoslovanska knjigarna.

PREKMURJE AUTHORS IN THE 18TH CENTURY

The article presents 18th century writers and poets from the Prekmurje region, focusing on the most prolific authors and the ones who are regarded as the most connected to Prekmurje in the 18th century – France Temlin, Mihael Sever and Števan Küzmič among the Evangelicals, and Mikloš Küzmič and Simon Čergič among the Catholics.

The article brings an analysis of linguistic variants of the Lord's Prayer, Hail Mary and Apostles Creed (lexicological analysis of distinctive Prekmurje and Kajkavian lexicons), as well as an analysis of poems of Küzmič and Čergič who both wrote in Hungarian and Prekmurje Slovenian (poems in Hungarian analysed in the article were translated into the literary Slovenian language; a translation of Küzmič's hymn *Amour meus* is provided to illustrate his poetic oeuvre in Hungarian). Küzmič's (and Čergič's) poems in Hungarian have a strong and distinct Slovenian patriotic note (*Apolon nima oblasti v Slovenski okroglini* "Apollo hath no power in the Slovenian sphere"), allowing both to sing out as Ovid:

*Gratia, Musa, tibi! Nam tu solacia præbes,
Tu curæ requies, tu medicina venis (Tristitia, l. IV. 115-116).*

By comparing the golden age of Augustus (Virgil, Ovid – mentioned by Mikloš Küzmič – Horace, Tibullus, Propertius) with Slovenian Prekmurje authors, the author determines that the 18th century was the golden age of Prekmurje and the Prekmurje literary language.

Prekmurje authors made an effort to write in the old Prekmurje language, i. e. the Prekmurje literary language that developed between the rivers Mura and Raba in the 18th century – as prior to this period, the substitute language of choice for Prekmurje Slovenians that was used in church was the Kajkavian language, which had a longer literary tradition. The Prekmurje literary language of the 18th century was codified in the translation of *Novi Zakon* (New Law) (Števan Küzmič, 1771), and the distinguishing factor to Kajkavian was its terminology: as the Kajkavian people until then referred to their language as *slovenski* (Slovenian), Števan Küzmič named Prekmurje Slovenian *stari slovenski jezik* (Old Slovenian).

The topic also carries an ecumenical dimension of the inherent discussion, as well as the realization that the Apostles Creed, the Lord's Prayer and Hail Mary before and after a meal are a habit and custom shared by both the Evangelicals and Catholics.
